

לכידות משפחתית - ציפיות הורים

ענבל שני-צינוביץ'

פרופיל אישיותי-רגשי וסטטוס גיבוש 'זהות האני' בקרב מתבגרים מחוננים

ענבל שני-צינוביץ'

חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה"

אוניברסיטה חיפה

הפקולטה למדעי החברה

החוג לפסיכולוגיה

אפריל, 2008

התלמידים על השתתפותם ביום העשרה שבועי, ואילו שאר התלמידים באותה כיתה סווגו כתלמידים לא מחוננים (אף זאת בהתאם לדיווח שלהם לגבי עצמם, על כך שלא אותרו מעולם כתלמידים מחוננים), הקריטריון הבסיסי בן השתמשנו עבור השתייכות לקבוצה זו הייתה השתתפות של מעל שנתיים במסגרת יום העשרה שבועי. קבוצה זו מנחה 142 תלמידים.

דגימת התלמידים הלא-מחוננים

תלמידים לא-מחוננים נדגמו בשני אופנים: ראשית, בבתי ספר בהם דגמנו כיתות מחוננים, נדגמו אקראית תלמידים לא-מחוננים (באופן כותתי) מכיתות מקבילות, במקביל למספר כיתות המחוננים. שנית, בבתי ספר בהם ניסינו לאתר תלמידים מחוננים שאינם לומדים במסגרת טיפוח בעת ביצוע המחקר, נדגמו התלמידים לא-מחוננים במקביל לדגימת התלמידים המחוננים. תלמידים אלו, למעשה, לא ענו על הקריטריונים לפיהם נדגמו המחוננים (ראה לעיל). כפי שדיווחו לגבי עצמם. בשאלון פרטי הרקע הם ציינו כי מעולם לא אותרו כמחוננים ולא השתתפו באף מסגרת טיפוח למחוננים. קבוצה זו מנחה 428 תלמידים.

להלן יוצג כלי המחקר הנוכחי.

כלים

סולם סטטוס זהות האני ('EOM-EIS-2' Extended Objective Measure of the identity Status Scale
(Bennion & Adams' 1986)

שאלון ה- EOM-EIS-2 הינו שאלון דיווח עצמי המיועד להעריך את מידת גיבוש זהות האני, על-פי הסיווג שנעשה על-ידי Marcia (1966a). סיווג זה מתבסס על שני מרכיבים של זהות האני: תהליך החקירה ומידה המחויבות של הנבדק לזהות עצמית מסוימת, כל ממד שכזה מוערך בצורה דיכוטומית

2 דיווח זה כלל מספר שאלות העוסקות בהשתתפות התלמיד במסגרת ההעשרה (שם תכנית ההעשרה) המשך הזמן בו השתתף בה וכו'), על מנת לנסות ולהבטיח כי דיווח התלמיד הינו תקף. עם זאת, יש לציין כי למרות המאמצים לסווג את הנבדקים באופן נכון לקבוצות, עדיין קיימת האפשרות כי נפלו טעויות זיהוי במספר מצומצם של מקרים, בשל אופיו של הדיווח העצמי.

3 השאלון של Bennion and adams (1986) הינו גרסה מאוחרת של שאלון EOM-EIS המקורי (Bennion & Adams, 1984) בו נערכו שיפורים בחלק מן השאלות העוסקות בתחום הבינאישי.

חינוך, קיים' לעומת לא קיים'. על-ידי הצלבה של שני מרכיבים אלו של זהות, מקבלים טקסונומיה עם ארבע קטגוריות של ניבוי זהות: פזירות זהות, סגירות מוקדמת, סורטורים והשגת זהות (ראה לוח 3, עמ' 28). שאלון ה- EOM-EIS-2 כולל 64 פריטים ומתייחס לשמונה תחומי חיים: מקצוע, דח, פוליטיקה, פילוסופיה חיים, ידידות, חברות עם בן-המין השני, תפקיד מיני וביולוגיה. שמונות תחומים אלו מצטרפים לשני ממדים: הממד האידיאלודי (מקצוע, דח, פוליטיקה ופילוסופיה חיים) והממד הבינאישי (ידידות, חברות עם בן המין השני, תפקיד מיני וביולוגיה). ראה פריטים לדוגמא בלוח 5 (השאלון המלא מוצג בנספח I).

בכל ממד ישנם פריטים שמייצגים את ארבע רמות גיבוש הזהות בהתאם לנוכחות או היעדר חקירה ומחויבות. פירושה של המחקירה הינו התמודדות פעילה עם קונפליקטים יחקירה פעילה של אלטרנטיבות; פירושה של מחויבות הינה ההשתייכות שהמתבגר מרגיש כלפי מגוון ערכים בחייו. מתבגר באוריינטציה של פזירות זהות לא חווה תהליך חקירה ולא הגיע למחויבות. מתבגר באוריינטציה של סגירות מוקדמת לא חייה תהליך חקירה פעילה אולם עדיין לא הגיע למחויבות ואילו מתגבר אשר הינו משיג זהות חווה תהליך חקירה סיים אותו יחש מחויבות יציבה לגבי ערכים בחייו. הנדבק מתבקש לציין עד כמה כל פריט מאפיין אותו על פני סולם ליקרט בן 6 דרגות (מ-1 – לגמרי לא מסכים ועד 6 – מסכים לגמרי).

לוח 5: קולמות שאלון EOM-EIS-2 ופריטים לדוגמא מכל סולם

<u>פריטים לדוגמא</u>		<u>סטטוס זהות</u>
<u>הממד הבינאישי</u>	<u>הממד האידיאלוגי</u>	
"אני לא חושב על נושאים חברתיים"	"עדיין לא בחרתי במקצוע ואעבוד במה שיתאפשר עד שמשוה טוב יותר יזדמן לי"	פזירות זהות
"דעותיי לגבי תפקידי נשים וגברים דומות לאלו של הוריי"	"הוריי קיוו כבר מזמן שאעסוק בתחום מסוים, ואני מתכוונת/למלא את ציפיותיהם"	סגירות מוקדמת
"נושאים חברתיים עדיין אינם ברורים עבורי ואני עוד משנה דעות לגבי מה שנכון ולא נכון עבורי"	אני מנסה לברר לעצמי אילו עבודות יהיו טובות עבורי"	מורטורים
"לאחר בחינה עצמית מדוקדקת גיבשתי עמדה ברורה לגבי מה יהיה סגנון חיי"	"שקלתי נושאים הקשורים באמונה דתית ויש לי ברורה בנושא"	השגת זהות

ניתוח מרכיבים עיקריים (Principal-Axis Analysis) עם רוטציית Varimax שערענו על סולמות המחקר. העלה מודל ראשוני בעל 19 נורמים הסבירים כ- 60% מהשונות. מרביח הפריטים היו טעונים על ארבעת הגורמים הראשונים, עם ערכים עצמיים (eigenvalues) של מעל 2, עבור ארבעת הגורמים המיוחסים לסולם. לאחר מכן בוצע ניתוח נוסף, על-פי Maximum Likelihood Estimation analysis (שהניב ארבעה גורמים) בהתאם למודל התיאורטי של ארבעת הסטטוסים המיוצג על-ידי השאלון, ובחנתם לניתוח הראשוני שהוצג לעיל), התוצאות הראו מודל של ארבעה גורמים עם eigenvalues הנעים 1.7 ל – 4.8 עבור ארבעה הגורמים. ארבעה הגורמים האלו מסבירים יחד כ – 26% מהשונות. ממצאים אלו תואמים כמעט במדויקת שעלו במחקרים אחרים שבחנו את שאלון EOM-EIS-2 באמצעות ניתוח גורמים מאשש (Confirmatory Factor Analysis) (ראה למשל, Cakir & Aydin, 2005)

בחינת הפריטים מבחינת תוכנם, הראתה כי מבנה הגורמים במחקר הנוכחי הינו מקבל למבנה הגורמי המקורי שדווח על –ידי מבחרי השאלון (Bennion & Adams, 1986) כלומר, המודל הארבע-גורמי נראה מבחינה תיאורטית, כמודל בעל התאמה טובה (good fit model) ל- EOM-EIS-2 .

מהימנות שאלון EOM-EIS בנסאתו המקטרת נעה בין $\alpha = .67$ ל- $\alpha = .80$ עבור ארבעה סטטוסים זהות (Grotevant & Adam, 1984) במחקר הנוכחי התקבל מהימנויות של $a = .74$ עבור פזירות זהות, באופן דומה, המהימנות שדווחה על-ידי Bennion & Adams (1986) נעה בין $\alpha = .62$ ל- $\alpha = .75$, בממד האידיאולוגי , ו- $\alpha = .58$ ל- $\alpha = .80$ בממד הבינאישי .

בנוסף, בן-עמי (1989) בחנה גרסה עברית של שאלון, בזירה הישראלית, והראתה את מקדמי המהימנות הבאים : סטטוס השנה זהות , $\alpha = .75$; מורטוריום, $\alpha = .80$, טיגירות מוקדמת, $\alpha = .86$, פזירות זהות, $\alpha = .65$. עולה כי מקדמי המהימנות שקיבלנו במחקר הנוכחי תואמים למדי לאלו שדווחו כבר קודם לכן בספרות המחקרית.

הערכת סטטוס גיבוש הזהות מתוך שאלון EOM-EIS-2 :

בהתאם למדריך הקידוד (Adam,1998) ציינון שאלון EOM-EIS-2 נעשה בשני אופנים:

1. הפקת מדד כמותי. על-פיו, הציון נקבע על-ידי סכום הציונים בפריטים השייכים לסטטוס זהות מסוים. כל סטטוס זהות כולל שמונה פריטים כאשר על הנבדק לדרג עצמו על סולם בעל שש דרגות (מ- לגמרי לא מסכים ועד 6- מסכים לגמרי). טווח הציונים האפשרי עבור כל סטטוס זהות נע בין 48- 8. באופן זה הופקו המדדים הבאים : ציון כולל בכל סטטוס זהות. בנוסף, חשוב ציון סטטוס זהות בנפרד עבור כל אחד משני הממדים (אידיאולוגי ובינאישי).
2. שיוך קטגוריאלי לסטטוס. ניתן גם לשייך כל נבדק לסטטוס אחד דומיננטי (מבין ארבעת הסטטוסים) על-פי בחינה כוללת של פרופיל הציונים שלו בכל ארבעת הסטטוסים (ממוצע הפריטים בכל סולם, כפי שתואר בסעיף א'). כך, לכל סולם חושבו ממוצעים וסטיות תקן ובנוסף, חושבו נקודות חתך (cutoff points) לכל אחד מן ארבעת סולמות הסטטוסים. כפי שמוצע על-ידי Akers, and white Jones, (1994), נקודות החתך נוצרו על-ידי הוספת חצי סטיית תקן לממוצע כל סולם. הצעה זו התקבלה כמודיפיקציה מתאימה על-ידי מבחרי השאלון Adams (1994) ונבחנה במחקרים שונים (Schwartz, 2004; Bergh & Erling, 2005) לדוגמא, ממוצע פזירות זהות בממד האידיאולוגי הינו 24.92 וסטיית תקן היא 5.37, לפיכך, נקודות החיתוך של סולם זה נקבעה ל- $27.61 = 24.92 + (5.37/2)$. סיווגו של נבדק לסטטוס זהות מסוים מתבסס על השוואת הממוצע שלו בכל סולם ביחס לנקודות החתך שחושבה עבור אותו הסולם. הסטטוס המאפיין ביותר את הנבדק ייחשב כסטטוס בו ציון הנבדק הוא הגבוה ביותר, מבין כל הסטטוסים, ביחס לנקודות החתך. ממוצעים, סטיות תקן ונקודות חתך מוצגים בלוח 6. בלוח 7 מוצגים הממוצעים, סטיות התקן ונקודות של ארבעת הסטטוסים, בחלוקה לשני הממדים התוכניים: האידיאולוגי והבינאישי.

4 על-פי שיטה נוספת לסיווג, נבדק אשר יימצא מעל לנקודות החתך בסטטוס זהות אחד, יסווג זהות טהור (pure identity status), נבדק שיימצא מעל לנקודות החתך של שני סטטוסים יסווג כבעל סטטוס פחות מבוחן (less sophisticated status), ואילו נבדק שנמצא מעל נקודות החתך של שלושה או ארבעת הסטטוסים יחשב כבעל שיוך מרונה (multi-dropped). לבסוף, נבדק שיימצא מתחת לכל ארבעת הסטטוסים ייחשב כבעל פרופיל סטטוסים נמוך (low profile) (Adams, Shea, & fitch, 1979). במחקר הנוכחי, לא חשובה חלוקה זו לתתי-קטגורית סטטוס, אלא עבור כל נבדק נבחרה הקטגוריה בה קיבל את הציון הגבוה ביותר.

לוח 6: ממוצע סטיות תקן ונקודות חתך, של ארבעת סטטוסי הזהות

נקודת חתך	SD	M	
סטטוס הזהות			
62.24	21.82	51.33	פזירות זהות
50.24	11.53	44.95	סגירות מוקדמת
65.32	12.9	58.87	מורטוריום
63.47	12.18	57.38	הגשת זהות

לוח 7: ממוצעים, סטיות תקן ונקודות חתך, בחלוקה לפי שני הממדים: אידיאולוגי ובינאישי

נקודת חתך	SD	M	
הממד האידיאולוגי			
27.61	5.37	24.92	פזירות זהות
22.52	6.15	19.44	סגירות מוקדמת
29.16	6.33	26.00	מורטוריום
31.84	9.79	26.94	הגשת זהות
הממד הבינאישי			
32.10	10.95	26.60	פזירות זהות
24.90	5.71	22.14	סגירות מוקדמת
33.72	5.98	30.73	מורטוריום
32.75	7.04	29.23	הגשת זהות

מדרך הקידוד של השאלון מספק קוד מלא, כתוב בתוכנת SPSS, על פיו ניתן לשייך כל נבדק לסטטוס זהות מסוים, בהתאם לפרופיל שלו ביחס לנקודות החיתוך בסטטוסים השונים. כל נבדק מדורג לפיכך, כשייך אחד מארבעת הסטטוסים, על-פי פרופיל תשובותיו בשאלון כולו.

שאלון דימוי עצמי רחמודי וחברתי (Bracken, 1992)

שאלון זה סדרה של 24 שאלות המתבססות על מדד צוכר ורחב שימוש, ה-"Multidimensional Self-Concept Scale" של Bracken (1992), שתורגם והותאם לעברית על-ידי Zeidner (1996) ועובד במחקרה של שלייר (1996). השאלון נחלק לשני סולמות: דימוי עצמי לימודי ודימוי עצמי חברתי. דימוי עצמי כולל 12 פריטים ומתייחס לתפיסתו של הנבדק את עצמו

מבחינת יכולת רימודית ותפקיד הלכה למעשה. פריטים לדוגמא הם "לעתים קרובות אני לא מבין את החומר הנלמד בכיתה", "בדרך כלל אני מצליח יפה בבחינות". דימוי עצמי חברתי כולל 12 פריטים ומתייחס להערכת התלמיד את יכולת טליצור קשרים חברתיים ותפיסותיו את דעת אחרים עליו מההיבט מהחברתי הבין-אישי. לדוגמא: "אני מסתדר טוב עם אנשים אחרים", השאלון בנוי על-פי סולם ליקרט בן ארבע דרגות (מ-1- מאד לא מתאים, ועד 4- מאד מתאים). השאלון המלא מוצג בנספח 2.

ניתוח גורמים (Principal-Axis Factor Analysis) עבור 24 שאלות משני הסולמות באמצעות רוטציה מסוג Varimax העלה שני גורמים אורתוגונליים ($eigenvalues > 3.4$) - דימוי עצמי חברתי ודימוי עצמי לימודי, המסבירים 28.5% ו-14.2% בהתאמה, מן השונות הכללית, סה"כ השונות המוסברת על-ידי שני הגורמים היא 43%.

כל 12 הפריטים השייכים לדימוי עצמי לימודי (פריטים 1-12) טוענים משמעותית על גורם זה, עם טעינויות הנעות בין 42. ל-71. באופן דומה, כל 12 הפריטים השייכים לדימוי עצמי חברתי (פריטים 13-24) טוענים משמעותית על גורם זה, עם טעינויות בין 44. ל-76.

נתוני המהימנות שדווחו עבור השאלון המלא, שחושבו על מדגם של 2510 נבדקים בכיתות ה' עד יב' מצביעים על מהימנות גבוהה של שני הסולמות: דימוי עצמי לימודי: $\alpha = .91$ ודימוי עצמי חברתי: $\alpha = .90$ (Bracken, 1992).

במחקרה של שלייר (1996) שנערך על מדגם גדול של מתבגרים בישראל ($n=2495$), נמצאו נתוני מהימנות של הדימוי העצמי הלימודי והחברתי, $\alpha = .85$ $\alpha = .87$. בהתאמה, במחקר הנוכחי נמצאו נתונים דומים: $\alpha = .86$ עבור דימוי עצמי לימודי ו- $\alpha = .88$ עבור דימוי עצמי חברתי.

תתי-סולמות מתוך סולם טנסי למושג עצמי (Tennessee Self-Concept – TSCE:2, & Warren, 1996) (Fitts)

כדי לייצג במחקר תחומים נוספים של דימוי עצמי שאינם נכללים בשאלון של Bracken, נעשה שימוש גם בסולם טנסי לדימוי עצמי. שאלון זה, בגרסתו המלאה למבוגרים (גיל 13 ומעלה) כולל 82 היגדים ובהם תיאורים עצמיים. על הנבדק להשיב עד כמה כל היגד מתאר אותו על סולם ליקרט בן 5 דרגות (מ-1-לא מתאים כלל, ועד 5-מתאים מאד). במחקר זה נעשה שימוש בעיבוד העברי שנעשה

על-ידי פרנקל (ללא שנה). ובו השתמשנו בשניים סולמות מתוך סולמות השאלון – דימוי עצמי אישי וגופי (ראה נספח 3).

נתוני המהימנות לסולמות השונים ולציון הכללית כפי שדווח במדגם הסטנדרטיזציה שכלל 1944 נבדקים, נעו בין $\alpha = .73$ ל- $\alpha = .95$ (Fitts & Warren). במחקרי הנוכחי, מקדם המהימנות עבור דימוי עצמי הינו $\alpha = .81$, ובעבור דימוי אישי, $\alpha = .82$.

שאלון אישיות (Personality Inventory-Revised – NEO-PI-R, Costa & McCrae, 1988)

שאלון NEO-PI-R, שפחות על-ידי Costa & McCrae (1998), נחשב לשאלון המוביל והעדכני ביותר לבחינה אופרציונלית של מודל חמשת הגורמים: פתיחות (Openness), מצפוניות (Conscientiousness), מוחצנות (Extraversion), תואמות (נועם) (Agreeableness) ורגשנות (Neuroticism). חמשת מאפייני האישיות נמדדו במחקר זה על-ידי גרסה מקוצרת זיידנר (2002, ראה גם נספח 4).

המבחן תוקף במדגמים רבים וגדולים. מקדם המהימנות של הגרסה של המקורית באורכה המלא, נעה בין $\alpha = .76$ ל- $\alpha = .93$ (Costa & McCrae, 1988, 1992). נתוני מהימנות, כפי שדווחו על ידי Roberts (2001) לשאלון OCEANIC: פתיחות (O): $\alpha = .80$, מצפוניות ©: $\alpha = .87$, מוחצנות (E): $\alpha = .90$, תואמות (A): $\alpha = .88$, רגשנות (N): $\alpha = .89$, במחקר הנוכחי התקבל מקדמי המהימנות הבאים: פתיחות (O): $\alpha = .84$, מצפוניות (C): $\alpha = .86$, מוחצנות (E): $\alpha = .84$, תואמות (A): $\alpha = .86$, רגשנות (N): $\alpha = .84$, מקדמים אלה מקבלים למקדמי המהימנות שדווחו על-ידי Roberts (2001).

סולם אנדלר לחרדה רב-ממדית (EMAS: Endler's Multidimensional Anxiety Scales, Endler,)

(Edwards & Vitelli, 1991)

מדד זה כולל שני סולמות למדידת סוגים שונים של חרדה בסיטואציות שונות, המיועדים להערכה של חרדה מצבית (תגובות חרדה למצב ספציפי) ותכונות חרדה (נטיית האדם לחוש חרדה לאורך סיטואציות):

1. סולם מצבי (State Anxiety Scale – EMAS-S). סולם דיווח עצמי זה כולל 20 פריטים הבוחנים את התגובה המצבית ברגע נתון. עשרה פריטים מתייחסים לרכיב אוטו נומי-רגיש של חרדה מצבית, ועשרה פריטים מתייחסים למרכיב של דאגה ברמה הקוגניטיבית. על הנבדק לדרג גד כמה כל פריט מאתר את הרגשתו באותו הרגע, על סולם של 1 עד 5. לדוגמא: עד כמה אתה מרגיש שברגע זה: "ידיך מזיעות" (רכיב אוטונומי-רגיש), "אתה מרגיש חסר אונים" (דאגה קוגניטיבית). (ראה נספח 5).
 2. סולם תכונתי (Trait Anxiety Scale –EMAS-T). סולם דיווח עצמי זה כולל 60 פריטים המודדים את נטיית האדם לחוות חרדה בארבעה סוגי סיטואציות הרלוונטיים לטווח רחב של חוויות: סיטואציות הכוללות הערכה חברתית, סיטואציות מסוכנות מבחינה פיזית, סיטואציות עמומות ו סיטואציות של רוטיניות. על הנבדק לדרג את תחושתיו בכל אחת מהסיטואציות המתוארות לעיל על סולם של 1 עד 5. לדוגמא, ביחס לסיטואציות הכוללות הערכה חברתית, הנבדק צריך לתאר דע כמה הוא "מחפש התנסויות כאלו", וכו'. כך לגבי ארבעת סוגי הסיטואציות (נספח 6).
- סולם EMAS תוקף במגוון אוכלוסיות בארה"ב וקנדה, ביניהן מבוגרים, סטודנטים, מתבגרים ואוכלוסיות קליניות וצבאיות. מקדם המהימנות של EMAS-S נע בין $\alpha = .88$ ל- $\alpha = .94$, מקדם המהימנות של EMAS-t נע בין $\alpha = .82$ ל- $\alpha = .69$, (Endler, Edwards & Vitelli, 1991).
- במחקר הנוכחי, מקדמי המהימנות שהתקבלו עבור תתי-בסולמות הינם משביעי רצון. היינו, עבור EMAS-S מקדם המהימנות הינו $\alpha = .88$ ומקדם המהימנות של EMAS-t $\alpha = .84$ ל- $\alpha = .89$.

שאלון רווחה נפשית (MHI: Mental Health Index, Viet & Ware, 1983)

השאלון כולל 38 היגדים המתייחסים לרגשות נפשית ורווחה נפשית במשך השבועיים האחרונים. הנבדק מתבקש להשיב כמה פעמים חש כמתואר במשפט, והתשובות ניתנות על גבי סולם

ליקרט הנע בין 1 (אף פעם) ל-6 (מתיד). ניתן להתייחס לשאלון בשלוש רמת (פלוריאן ודרורי, 1990). ברמה המפורטת ביותר ניתן להפיק מן השאלון חמישה סולמות: לחץ (למשל, "הרגשתי לחץ או דרגה"). דיכאון (למשל, "הרגשתי עצוב וענום"), אובדן שליטה (למשל, "הרגשתי שאני מאבד שליטה על הדרך בה אני פועל, מדבר, חושב או מרגיש"), רגש בחובי כללי (למשל, "הרגשתי אוהב ורצוי"), קשרים רגשיים (למשל, "חיי היום-יום שלי היו מלאים באירועים מעניינים"), בנוסף, ניתן להפיק מן השאלון מדד כללי של רווחה נפשית. במחקר הנוכחי השתמשנו בסולם הרווחה הנפשית ובקשיים רגשיים (ראה נספח 7). בתרגום של השאלון לעברית נתקלנו מהימנות גבוהות לכל חמשת הסולמות. טווח המהימנות נע בין $\alpha = .91$ ל- $\alpha = .76$ (פלוריאן ודרורי, 1990). במחקר הנוכחי, נעשה שימוש ב-36 מתוך 38 ההיגדים, בשל דרישות משרד חינוך להפחית שני היגדים, מחשש לרווח התלמידים והם: "הרגשתי שלאחרים היה טוב יותר לו הייתי גבוהים: $\alpha = .96$ עבור כולו (36 פריטים), $\alpha = .92$ עבור גורם הרווחה הנפשית.

ציפיות הורים לכידות משפחתית (לשייר, 1996)

שאלון זה חובה לצורך מחקרה שלייר (1996) ועוסק בציפיות הורים ובתפיסת דפוסי היחסים במשפחה בכלל. השאלון כולל 12 היגדים. באשר התשובות האפשרי נע בין 1-4 לפי תפיסת הנבדק את מידת ההתאמה של הפריט לתחושותיו (מ-1 - לא מתאים כלל ועד 4 - מתאים מאוד). משאלון זה הופק שני מדדים: א, לכידות משפחות: ב, ציפיות ממני ליותר מדי". (השאלון המלא בנספח 8). מקדם המהימנות של השאלון כפי שנמצא על-ידי מבחרי השאלון הינו $\alpha = .87$ (שלייר, 1996) במחקר הנוכחי התקבלה מהימנות דומה $\alpha = .89$

שאלון פרטי רקע לנדבק

במטרה לאפיין המדגם, כלל שאלון זה מידע אישי על התלמיד: מינו, דרגת הכיתה בה הוא לומד, גילו, ארץ לידה, ארץ לידת ההורים ושנת עלייה. בנוסף, שאלון זה כלל שאלות שמטרתן הייתה לאפשר שיוך הנבדק לקבוצת המחקר או ביקורת וכלל את בשאלות הבאות: האם אותרת בעבר כתלמיד מחונן? באיזה גיל אותרת? האם השתתפת במסגרת למחוננים? באילו שנים? מה שם המסגרת?

פרטי רקע

תלמיד יקר

הננו מודים לך על הסכמתך להשתתף במחקר, הנערך במסגרת אוניברסיטת חיפה.

מחקר זה משמש את הבסיס לעבודת הדוקטורט שלי, ומטרתו בחינת נושאים מרכזיים הקשורים בתהליך ההתבגרות ובגורים המשפיעים על תהליך זה. במסגרת המחקר תתבקש לענות על מספר שאלונים, העוסקים בתפיסות עצמיות ובתחושות שונות שלך כלפי עצמך וכלפי משפחתך וסביבתך.

למשל, השאלונים יכללו שאלות בהן תתבקש לתאר את עצמך ("אני בדרך כלל מצליח /לא מצליח יפה בבחינות", "אני אוהב /לא אוהב מסיבות עם הרבה אנשים"), את משפחתך ("הורי גאים /לא גאים בי", "אני מרבה /לא מרבה לריב עם הורי"), או את תחושותיך בזמן האחרון ("בזמן האחרון הרגשתי רגוע או משוחרר ממתח", "בזמן האחרון הרגשתי אדם עצבני מאד").

השאלות יוצגו באופן כזה בו תתבקש להקיף בעיגול מספר המייצג עד כמה היגד מתאר אותך. נדגיש כי אין תשובות נכונות או בלתי נכונות ונבקש לציין כי חשוב לנו במיוחד כי תענה על השאלות בכנות ובתשומת לב.

תשובותיך הינן חסויות ואנונימיות ולא ייעשה בהן כל שימוש מלבד שימוש סטטיסטי מחקרי.

נבקשך כעת לציין מספר פרטי רקע, לצרכים סטטיסטיים בלבד:

מין: ז / נ (נא הקף בעיגול)

דרגת הכתה בה אתה לומד: י / יא / יב (נא הקף בעיגול)

גילך: _____

ארץ לידה: _____ (אם לא "ישראל"), ציין שנת עלייה _____

ארץ לידת האם: _____

ארץ לידת האב: _____

מסגרת הלימודים בה אתה לומד כיום: כתה רגילה / כתת מחוננים

האם אותרת בעבר על ידי משרד החינוך כתלמיד מחונן? כן / לא אם כן, באיזה גיל? _____

האם השתתפת בעבר במסגרת כלשהי לטיפול מחוננים? כן / לא

במידה וענית "כן" אנא ציין את שם התכנית /מרכז ההעשרה _____

הכתות בהן למדת בפרויקט למחוננים:מכתה _____ עד כתה _____

נספח 8: שאלון משפחה (שלייר, 1996)

לפניך מספרי משפטים אשר אנשים משתמשים בהם כדי לתאר את עצמם ואת משפחתם, קרא כל משפט והקף בעיגול את המספר המתאים לך ביותר

מאד מתאים	די מתאים	לא כל-כך מתאים	מאוד לא מתאים	הנושא	
4	3	2	1		
4	3	2	1	המשפחה שלי תמיד עוזרת לי בשעת הצורך	1
4	3	2	1	אני מרגיש שהורי אינם נותנים בי אמון	2
4	3	2	1	במשפחתי אנו דואגים זה לזה	3
4	3	2	1	אף פעם אני לא מצליח לפסק את רצון הורי	4
4	3	2	1	הורי נאים בי	5
4	3	2	1	הורי מצפים ממני ליותר מדי	6
4	3	2	1	יש לי משפחה חמה ואוהבת	7
4	3	2	1	הורי סומכים עליי	8
4	3	2	1	הבית שלי אינו מקום שמח	9
4	3	2	1	הורי מתעניינים בי	10
4	3	2	1	אני מרבה לריב עם הורי	11
4	3	2	1	הורי מכבדים את דעותיי	12